

Earl Warren – 'Super Chief'

J.H. Gerards*

1 Chief Justice Earl Warren – 1954-1969

Maar liefst zestien jaar leidde Earl Warren het Amerikaanse *Supreme Court*, en in die periode bracht hij heel wat reuring te weeg. Nadat hij in 1953 was benoemd,¹ zorgde hij er, met de beroemde uitspraak in *Brown v. Board of Education* (1954),² meteen voor dat de rassens segregatie op Amerikaanse scholen ongrondwettig werd verklaard.

Nadat Earl Warren in 1953 was benoemd, zorgde hij er, met de beroemde uitspraak in *Brown v. Board of Education* meteen voor dat de rassens segregatie op Amerikaanse scholen ongrondwettig werd verklaard

Is dit misschien het meest bekende wapenfeit, het 'Warren Court' veranderde tussen 1954 en 1969 nog veel meer. Het zorgde voor aanpassing van het gehele Amerikaanse kiesstelsel,³ het maakte een einde aan de mogelijkheden om mensen te ontslaan of te ondervragen vanwege communistische sympathieën,⁴ het gaf meer ruimte aan de vrijheid van meningsuiting,⁵ het erkende nieuwe aspecten van het recht op privacy als onderdeel van de Amerikaanse *Bill of Rights*,⁶ het schafte het verbod op interracial huwelijken af⁷ en het zorgde voor een revolutionaire verbetering van de rechten van verdachten.⁸ Het zijn veranderingen die tot de verbeelding spreken en die weergeven hoe belangrijk het Warren Court voor de Verenigde Staten is geweest.⁹ Niet verrassend schreef Time in 1974, vlak na

zijn dood, over Warren: 'He had more impact on his time – and on the future – than many Presidents'.¹⁰

Bekend zijn de uitspraken van president Eisenhower, die Warren voor de functie van Chief Justice had voorgedragen: hij vond de nominatie van Warren achteraf de 'biggest damn-fool mistake' die hij ooit had gemaakt

Wellicht juist vanwege al deze vergaande veranderingen is Chief Justice Warren ook altijd controversieel geweest.¹¹ Bekend zijn de uitspraken van president Eisenhower, die Warren voor de functie van Chief Justice had

* Janneke Gerards is als hoogleraar staats- en bestuursrecht verbonden aan de Afdeling Staats- en bestuursrecht van de Universiteit Leiden.

- 1 Aanvankelijk nog met een voorlopig mandaat: de 'confirmation hearings', waarbij de Senaat moet instemmen met de nominatie, konden pas in januari 1954 beginnen.
- 2 *Brown v. Board of Education of Topeka*, 347 U.S. 483 (1954).
- 3 Zie vooral *Baker v. Carr*, 369 U.S. 186 (1962) en *Reynolds v. Sims*, 377 U.S. 533 (1964).
- 4 Vooral *United States v. Robel*, 389 U.S. 258 (1967).
- 5 Met name in *New York Times v. Sullivan*, 376 U.S. 254 (1964).
- 6 *Griswold v. Connecticut*, 381 U.S. 479 (1965).
- 7 *Loving v. Virginia*, 388 U.S. 1 (1967).
- 8 *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436 (1966); zie eerder ook al *Gideon v. Wainwright*, 372 U.S. 335 (1963).
- 9 Vgl. A. Lewis, 'Earl Warren', in: L. Friedman & F.L. Israel (red.), *The Justices of the United States Supreme Court 1789-1969. Their Lives and Major Opinions*, Vol. IV, New York/London: Chelsea House Publishers 1969, p. 2721-2802, op p. 2721.
- 10 'The Law: Earl Warren's Way: Is It Fair?', *Time* 22 juli 1974.
- 11 A. Whitman, 'Obituary: Earl Warren, 83, Who Led High Court In Time of Vast Social Change, Is Dead', *New York Times* 10 July 1974, via www.nytimes.com/learning/general/onthisday/bday/0319.htm.

voorgedragen: hij vond de nominatie van Warren achteraf de 'biggest damn-fool mistake' die hij ooit had gemaakt.¹² Eisenhower had bij de nominatie van Warren verwacht dat hij een gematigd Republikein benoemde, die wat rust zou scheppen binnen een sterk verdeeld *Supreme Court*.¹³ Warren bleek, eenmaal *on the bench*, echter verre van gematigd. De richting die het *Supreme Court* in de periode 1954-1969 insloeg was veeleer progressief en activistisch.¹⁴ Dat leidde tot lof, maar ook tot maatschappelijke en politieke weerstand.

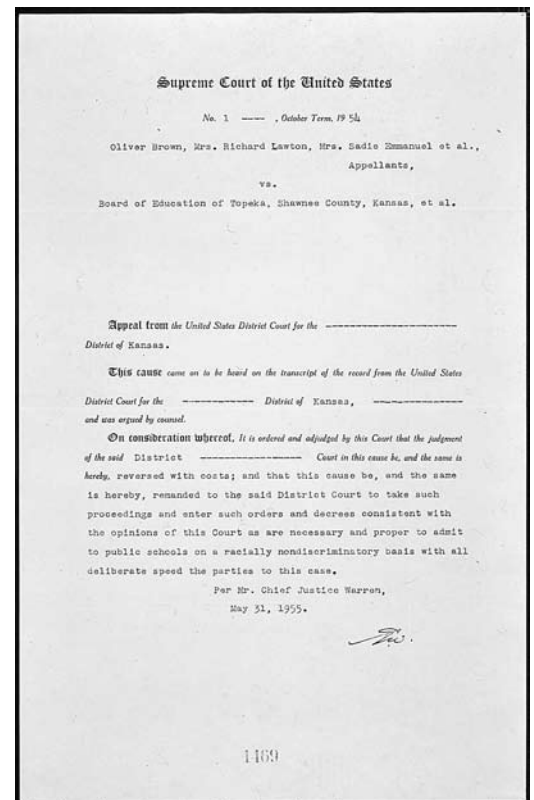
Chief Justice Warren is daarmee een beroemd en berucht rechter tegelijkertijd. De waardering van wat hij heeft bewerkstelligd is sterk afhankelijk van de ideologische, juridische en politieke opvattingen van degene die de uitspraken van het *Warren Court* leest.¹⁵ Om enig begrip van zijn betekenis te verkrijgen, is het nodig om meer te weten over de belangrijkste uitspraken van het *Warren Court*; daarover gaat paragraaf 2. In paragraaf 3 volgt een korte schets van Warrens achtergrond en loopbaan en van zijn opvattingen en ideologie. Die opvattingen en achtergrond zijn namelijk bij uitstek bepalend geweest voor de manier waarop hij zijn rol als hoogste rechter van de Verenigde Staten heeft vervuld. Enige waardering van Chief Justice Warren en 'zijn' *Supreme Court* is daarna iets gemakkelijker te geven (paragraaf 4).

Toen Earl Warren in 1953 bij het *Supreme Court* aantrad, was in de VS nog sprake van wijdverspreide en (vooral in de zuidelijke staten) algemeen geaccepteerde rassensegregatie

2 De belangrijkste thema's van het 'Warren Court'

2.1 Rassensegregatie: *Brown v. Board of Education* (1954)

Toen Earl Warren in 1953 bij het *Supreme Court* aantrad, was in de VS nog sprake van wijdverspreide en (vooral in de zuidelijke staten) algemeen geaccepteerde rassensegregatie. Er waren aparte scholen voor blanke en zwarte kinderen, Afro-Amerikanen moesten op aparte plaatsen zitten in bussen en bioscopen, voor Afro-Amerikanen waren er andere cafés en theaters dan voor blanken, enzovoort. Die rassensegregatie werd geaccepteerd op basis van de zogenaamde 'separate but equal'-

doctrine, die het *Supreme Court* in 1896 in de zaak *Plessy v. Ferguson* had geformuleerd.¹⁶ Volgens die doctrine is segregatie geen 'echte' ongelijke behandeling. Van een ongelijke behandeling is immers geen sprake als iedereen toegang heeft tot gelijkwaardige voorzieningen, ook al zijn die voorzieningen dan gescheiden. Zolang zwarte kinderen naar net zulke goede scholen kunnen als blanke kinderen, en zolang de cafés en bioscopen voor Afro-Amerikanen net zo goed zijn als die voor blanke Amerikanen, is er volgens de 'separate but equal'-doctrine geen enkel (constitutioneel) probleem.¹⁷ Vooral in de staten in het zuiden van de Verenigde Staten, waar de slavernij tot de afschaffing ervan in 1865 een zeer belangrijke rol speelde (zie kader), werd de 'separate

Het slavernijverbod

Het conflict over afschaffing of behoud van slavernij leidde halverwege de negentiende eeuw tot de Burgeroorlog. Uiteindelijk werd in 1865 het Dertiende Amendement op de Amerikaanse Grondwet aangenomen, waarin een slavernijverbod was opgenomen. Tot gelijke rechten voor de voormalige slaven leidde dit aanvankelijk in de zuidelijke staten echter zeker niet. Zie onder meer D.E. Lively, 'Equal Protection and Moral Circumstance: Accounting for Constitutional Basics', 59 *Fordham Law Review* 485 (1991) en R. Berger, *Government by Judiciary. The Transformation of the Fourteenth Amendment*, Cambridge, Mass./London: Harvard University Press 1977.

12 B. Schwartz, 'Chief Justice Earl Warren: Super Chief in Action', 33 *Tulsa Law Journal* (477) 1997, p. 477. Er is zelfs een beweging geweest (de *John Birch Society*) die pleitte voor 'impeachment' (afzetten) van Warren (zie Lewis 1969, p. 2721-2722).

13 Lewis 1969, p. 2728.

14 Levy spreekt zelfs van een 'galloping, hyperthyroid activism' en van 'dizzying interventionism'. Zie L.W. Levy, 'Introduction', in: L.W. Levy (ed.), *The Supreme Court Under Earl Warren*, New York: Quadrangle Books 1972, p. 3-25, op p. 12.

15 Vgl. ook A.M. Bickel, 'Is the Warren Court Too "Political"?' in: L.W. Levy (red.), *The Supreme Court Under Earl Warren*, New York: Quadrangle Books 1972, p. 216-227, p. 220.

16 163 U.S. 537 (1896).

17 Zoals het *Supreme Court* in *Plessy* oordeelde: 'Laws permitting, and even requiring, their separation in places where they are liable to be brought into contact do not necessarily imply the inferiority of either race to the other' (163 U.S., op p. 544).

but equal'-doctrine in 1953 nog door een grote meerderheid van de bevolking ondersteund.¹⁸ Tegelijkertijd waren er nogal wat Amerikanen die vraagtekens plaatsten bij de doctrine en bij de wenselijkheid van rassensegregatie. In hun opvatting leidde segregatie maar al te gemakkelijk tot discriminatie en ondervonden vooral de Afro-Amerikanen daarvan veel nadeel.

Door de toenemende kritiek kwamen er steeds meer zaken bij het *Supreme Court* terecht waarin de rassensegregatie centraal stond.¹⁹ Begin jaren 50 leidden deze zaken tot barstjes in de 'separate but equal'-doctrine. Onder de directe voorganger van Earl Warren, *Chief Justice* Vinson, oordeelde het *Supreme Court* verschillende malen dat gescheiden voorzieningen ongrondwettig waren, omdat zij niet feitelijk gelijkwaardig waren.²⁰ Het *Supreme Court* had zich echter niet gewaagd aan de principiële vraag naar de constitutionele houdbaarheid van de 'separate but equal'-doctrine.

In 1953 werd er een nieuwe zaak voorgelegd aan het *Supreme Court* waarin juist deze vraag centraal stond. Thurgood Marshall, een van de advocaten van de NAACP²¹ en later zelf *Justice* binnen het Warren Court,²² had net zo lang gezocht totdat hij een zaak had gevonden waarin sprake was van vrijwel gelijkwaardige, maar gescheiden voorzieningen.²³ Die zaak zou gemakkelijk af te doen zijn door toepassing van de 'separate but equal'-doctrine. Juist daardoor gaf de zaak echter gelegenheid om de doctrine in essentie ter discussie te stellen. *Chief Justice* Vinson wilde zich eigenlijk liever niet aan deze zaak wagen.²⁴ Het *Supreme Court* was over de kwestie uiterst verdeeld. Als de zaak onder zijn voorzitterschap was behandeld, hadden waarschijnlijk vijf rechters geoordeeld dat de doctrine onconstitutioneel was, en hadden vier rechters zich via scherpe *dissenting opinions* van dat oordeel gedistantieerd.²⁵ Gelet op de gevoeligheid van de kwestie had dat tot aanzienlijke politieke en maatschappelijke onrust kunnen leiden.²⁶ Vinson kwam echter plotseling te overlijden aan een hartaanval, toen de discussie over de zaak binnen het Hof nog liep.²⁷

Als kersverse *Chief Justice* moest Earl Warren meteen deze explosieve zaak behandelen. Hij deed dat uiterst zorgvuldig.²⁵ Hij stelde een stemming binnen de raadkamer net zolang uit totdat hij alle rechters ervan had overtuigd dat het voor het land het beste was om de 'separate but equal'-doctrine onconstitutioneel te verklaren. Dat kostte

langdurig formeel en informeel overleg, maar het lukte.²⁹ Uiteindelijk schreef Warren zelf de uitspraak in de zaak, waarbij hij zichzelf zeer bewust was van de potentiële impact van de beslissing. De unanieme uitspraak was (voor Amerikaanse begrippen) kort en helder, er stond weinig juridisch jargon in, en iedere gemiddelde lezer kon de uitspraak begrijpen – dat was ook precies Warrens bedoeling.³⁰ De kernboodschap was dat rassensegregatie inherent discriminerend is, en daarmee ongrondwettig, omdat deze de inferioriteit van één raciale groep benadrukt.³¹

Earl Warren stelde een stemming binnen de raadkamer net zolang uit totdat hij alle rechters ervan had overtuigd dat het voor het land het beste was om de 'separate but equal'-doctrine onconstitutioneel te verklaren

Progressievere Amerikanen omarmden de uitspraak vol enthousiasme als de belangrijkste uitspraak van de 20^e eeuw. De bereidheid om de consequenties van de uitspraak te aanvaarden was in het conservatieve zuiden echter vrijwel nihil.³² Een groot probleem voor het *Supreme Court* was dan ook om naleving van de uitspraak af te dwingen. Het *Supreme Court* en lagere rechters en wetgevers zijn jarenlang bezig geweest om te bewerkstelligen dat zwarte kinderen daadwerkelijk werden toegelaten tot blanke scholen.³³ Uiteindelijk leidden *Brown* en een reeks van latere uitspraken tot het aannemen van de federale *Civil Rights Act* (1964), waarmee segregatie in het onderwijs en op tal van andere maatschappelijke terreinen verboden werd verklaard.³⁴

2.2 Kiesrecht en 'reapportionment': *Reynolds v. Sims* (1964)

Centraal in de uitspraak in *Brown v. Board of Education* staat een streven naar gelijke kansen en effectieve bescherming van grondrechten. Die thema's zijn ook leidend in veel andere uitspraken die door het *Warren Court* tot stand zijn gebracht. Dat geldt zeker voor de rechtspraak over het kiesrecht voor de statelijke parlementen in de VS. De inrichting van het kiesstelsel in veruit de meeste staten stond destijds in de weg aan het klassieke principe van *one man, one vote*. In veel geval-

18 In 1953 waren er bijvoorbeeld nog 17 zuidelijke staten die segregatie in openbare scholen voorschreven. Zie Lewis 1969, p. 2742.

19 Zie reeds *McCabe v. Atchison, Topeka and Santa Fe Railway*, 235 U.S. 151 (1914) en *Missouri ex. rel. Gaines v. Canada*, 305 U.S. 337 (1938).

20 *Sweatt v. Painter*, 339 U.S. 629 (1950); *McLaurin v. Oklahoma State Regents*, 339 U.S. 637 (1950).

21 De *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP), opgericht in 1909, hield zich bezig met het voeren van rechtszaken om de rechten van Afro-Amerikaanse burgers te bevorderen.

22 Ingezworen op 1 oktober 1967; zie www.oyez.org.

23 Zie J. Williams, *Thurgood Marshall. American Revolutionary*, New York: Times Books 1998, p. 204.

24 Lewis 1969, p. 2742.

25 Schwartz 1997, p. 482.

26 Schwartz 1997, p. 483.

27 Wat *Justice* Frankfurter de beroemde, maar gemene uitspraak ontlokte: 'This is the first indication I have ever had that there is a God' (geciteerd door H.J. Abraham, *Justices and Presidents. A Political History of Appointments to the Supreme Court*, 3^e druk, Oxford: OUP 1992, p. 254).

28 M.I. Urofsky, 'Warren, Earl', in: K.L. Hall (red.), *The Oxford Companion to the Supreme Court of the United States*, Oxford: OUP 2005, p. 1068 e.v.

29 G.E. White, *Earl Warren. A Public Life*, New York/Oxford: OUP 1982, p. 167.

30 Whitman 1974.

31 347 U.S., op p. 494.

32 Zie o.m. Lewis 1969, p. 2743.

33 Vgl. T. Koopmans, *Courts and Political Institutions*, Cambridge: Cambridge University Press 2003, p. 47.

34 Vooral ook aangenomen omdat staten niet zomaar bereid leken de segregatie af te schaffen; zie R.D. Loevy, *The Civil Rights Act of 1964. The Passage of the Law That Ended Racial Segregation*, State University of New York Press, Albany 1997, p. 18-8; zie ook Koopmans 2003, p. 48-49.

len had in de parlementen van de staten één senator per *county* zitting, ongeacht het aantal inwoners van zo'n *county*. Dit systeem had een overmatig sterke beïnvloeding van het beleid tot gevolg door volksvertegenwoordigers uit relatief lichtbevolkte, rurale gebieden. Het *Warren Court* maakte daaraan een einde in de zaak *Reynolds v. Sims*,³⁵ waarin het oordeelde dat alle zetels in statelijke parlementen op basis van inwonertal moesten worden toegekend: 'Legislators represent people, not acres or trees [...] To say that a vote is worth more in one district than in another would [...] run counter to our fundamental ideas of democratic government'.³⁶

Volgens Warren moest het voor iedereen in gelijke mate mogelijk zijn om invloed uit te oefenen op de politieke besluitvorming. Juist om die reden vond hij de zogenaamde *reapportionment cases* in wezen nog belangrijker dan *Brown*

Volgens Warren moest het voor iedereen in gelijke mate mogelijk zijn om invloed uit te oefenen op de politieke besluitvorming. Juist om die reden vond hij de zogenaamde *reapportionment cases*, die gelijke kiesrechten waarborgden, in wezen nog belangrijker dan *Brown*: '[...] if *Reynolds v. Sims* had been decided before 1954, *Brown v. Board of Education* would have been unnecessary'.³⁷ Anders gezegd: als zwarte kiezers net zoveel politieke invloed zouden hebben gehad als blanke Amerikanen, dan zouden zij volgens Warren al lang gelegenheid hebben gevonden om het systeem van rassensegregatie met politieke middelen te bestrijden. Dat zou naar zijn smaak te verkiezen zijn geweest boven beslechting van zo'n politieke kwestie via de rechter.

2.3 Rechten van de verdediging: *Miranda v. Arizona* (1966)

Een andere belangrijke uitdrukking van het streven naar rechtvaardigheid door het *Warren Court* zijn de in de inleiding al genoemde strafrechtelijke uitspraken, waarvan *Miranda* de meest bekende is.³⁸ In de VS van de jaren 50 en 60 was het niet goed gesteld met de rechten van verdachten. Vooral verdachten die het financieel moeilijk hadden (en dat

waren vooral niet-blanke verdachten), werden in veel gevallen zonder enige bijstand door een advocaat gearresteerd, verhoord en veroordeeld. Bekentenissen werden daarbij vaak op een onregelmatige manier verkregen. Het *Warren Court* maakte daaraan een einde door de regel te introduceren dat een verklaring die was afgelegd zonder dat de arrestant zijn eigen advocaat had kunnen spreken, nietig was.³⁹

Het *Warren Court* introduceerde de regel dat een verklaring die was afgelegd zonder dat de arrestant zijn eigen advocaat had kunnen spreken, nietig was

Deze rechtspraak culmineerde in *Miranda*, niet eens zozeer vanwege de uit Amerikaanse politieeries bekende cautieplicht ('You have the right to remain silent, any statement you make may be used against you'), als wel vanwege het feit dat in de uitspraak werd vastgelegd dat een arrestant die zichzelf geen advocaat kan veroorloven, er een toegewezen moet krijgen.⁴⁰ Dat was een oordeel met verstrekende betekenis – 'an earthquake in the world of law enforcement'.⁴¹ Net als *Brown* was deze uitspraak controversieel, omdat het ging om een sterk activistische, rechtsvormende uitspraak waarmee het *Supreme Court* tegen het zere been schopte van de vele Amerikanen die gericht waren op het zo effectief mogelijk bestrijden van criminaliteit.⁴² Tegelijkertijd had ook deze uitspraak resultaat, nu deze (met een reeks andere uitspraken) ervoor zorgde dat de ergste misstanden uit het Amerikaanse strafrecht verdwenen.⁴³

***Miranda* had ook resultaat, nu deze (met een reeks andere uitspraken) ervoor zorgde dat de ergste misstanden uit het Amerikaanse strafrecht verdwenen**

3 Earl Warren als 'super Chief'

3.1 Sociale rechtvaardigheid als leidraad
Deze kleine greep uit de rijke rechtspraak van 16 jaar *Warren Court* maakt duidelijk dat het *Supreme Court* in die periode activistisch

35 *Reynolds v. Sims*, 377 U.S. 533 (1964); zie eerder ook *Baker v. Carr*, 369 U.S. 186 (1962).

36 377 U.S., op p. 562 en 564.

37 Opgetekend door voormalig law clerk John Hart Ely; zie Schwartz 1997, p. 492. Zie ook W. J. Brennan, 'Chief Justice Warren', 88 *Harvard Law Review* (1) 1974, p. 3-4.

38 *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436 (1966).

39 *Crooker v. California*, 357 U.S. 433 (1958).

40 Lewis 1969, p. 2740. Dit kwam overigens al eerder aan de orde in *Gideon v. Wainwright*, 372 U.S. 335 (1963).

41 Lewis 1969, p. 2740.

42 Schwartz 1997, p. 494-495.

43 Lewis 1969, p. 2741; Whitman 1974.

en progressief was, met een voorliefde voor de bescherming van rechten van kwetsbare groepen en voor gelijkberechtiging. Voor een deel kan het activisme van het *Supreme Court* worden verklaard vanuit de historische context. Vele commentatoren hebben aangegeven dat er in de jaren 50 en 60 sprake was van een politiek vacuüm. Veel maatschappelijke misstanden werden wel gezien, maar er werd weinig of niets aan gedaan.⁴⁴ Het *Supreme Court* was in de gelegenheid om die misstanden aan te pakken en heeft die gelegenheid ook gegrepen. Het *Supreme Court* had zich echter ook kunnen beperken tot een veel meer terughoudende rol.⁴⁵ Dat dit niet is gebeurd, is in belangrijke mate te schrijven op het conto van *Chief Justice* Warren. Maar wie was Warren dan eigenlijk?

Interessant genoeg heeft Warren nooit bekend gestaan als een heel groot jurist of als een intellectueel – eerder werd hij getypeerd als een ‘ordinary man’ of zelfs ‘a rather simple man’

Interessant genoeg heeft Warren nooit bekend gestaan als een heel groot jurist of als een intellectueel – eerder werd hij getypeerd als een ‘ordinary man’ of zelfs ‘a rather simple man’.⁴⁶ Hij hield niet van verfijnde theoretische discussies over constitutionele interpretatie en hij hechtte niet zoveel waarde aan precieze inbedding van een nieuwe uitspraak in voorafgaande jurisprudentie.⁴⁷ Des te sterker was hij als het ging om leiderschap en om gevoel voor sociale rechtvaardigheid.⁴⁸ Gelet op zijn persoonlijke geschiedenis en loopbaan is dat misschien niet heel verrassend. Warren werd in 1891 in Bakersfield, Californië geboren als zoon van een Noorse immigrant die werkte aan het spoor voor de *South Pacific Railroad*. Ook zelf had Earl Warren talrijke baantjes als sjouwer of loopjongen; simpel werk waardoor hij goed zicht kreeg op de *working people*, hun belangen en hun zorgen. Hij bleef zich daar altijd erg van bewust: ‘Warren always remembered what it was like to be in the little fellow’s place’.⁴⁹ Misschien lukte het hem juist daardoor om in zijn belangrijkste opinies, zoals die in *Brown*, een toon te treffen die mensen raakte en overtuigde, ook zonder dat aan zijn oordeel een diepgravende en overtuigende constitutionele redenering ten grondslag lag.

Warren had bovendien na zijn rechtenstudie (Berkeley, Boalt Hall) bijna 20 jaar gewerkt als openbaar aanklager in Californië. In die functie kreeg hij veel te maken met de sociale problemen die leidden tot criminaliteit en met de misstanden die bij de bestrijding daarvan aan de orde kwamen. Aan beide punten probeerde hij recht te doen, en kennelijk slaagde hij daarin: als openbaar aanklager werd hij omschreven als ‘effective and tough’, maar ook als ‘sensitive to the rights of the accused’.⁵⁰

Warrens oordelen en opvattingen lijken steeds een zekere souplesse te hebben gehad, die veel mensen aansprak.⁵¹ In 1938 werd hij gekozen tot *Attorney General* van Californië (een functie die enigszins is te vergelijken met die van een minister van Justitie). Vier jaar later, in 1942, werd hij gekozen tot gouverneur van Californië. Hij was toen lid van de Republikeinse partij, maar hij had zeer gematigde opvattingen – zo gematigd zelfs dat hij in 1946 zowel de Republikeinse als de Democratische *primaries* voor de presidentverkiezingen wist te winnen.

Door zijn bijzondere achtergrond en loopbaan ontwikkelde Warren een sterk gevoel voor (sociale) rechtvaardigheid, dat hij niet alleen in zijn werkzaamheden als openbaar aanklager en gouverneur liet zien, maar waardoor hij zich ook als *Chief Justice* in belangrijke mate liet leiden.⁵² Tijdens zittingen kon hij de advocaat van de staat soms indringend aankijken, en dan de simpele vraag stellen ‘But did you think it was fair?’.⁵³ Voor Warren was ‘fairness’ alfa en omega van het recht.⁵⁴ Uiteindelijk leidde dat tot een welhaast morele rechtspraak, waarin niet zozeer constitutionele interpretatie of doctrinaire zuiverheid bepalend waren voor de uitkomst van een zaak, als wel Warrens eigen ideeën over rechtvaardigheid.⁵⁵

Voor Warren was ‘fairness’ de alfa en omega van het recht

3.2 ‘*Super Chief*’ binnen het *Supreme Court*
Het kan verrassend lijken dat juist de morele benadering van Warren, die vanuit juridisch en staatsrechtelijk perspectief voor stevige kritiek vatbaar is, binnen het *Supreme Court* zoveel impact heeft gehad. Het *Supreme Court* bestaat immers uit negen verschillende rechters, met verschillende opvattingen over zowel de materiële inhoud van het recht als de rol die een rechterlijke instantie in een democratisch systeem behoort te spelen. Zeker toen Warren net tot *Chief Justice*

44 Levy 1972, p. 16.

45 Vgl. A. Fortas, ‘Chief Justice Warren: The Enigma of Leadership’, 84 *Yale Law Journal* (405) 1974, p. 409.

46 Whitman 1974; Schwartz 1997, p. 478-479.

47 Urofsky 2005, p. 1069 en 1071; Lewis 1969, p. 2722.

48 Schwartz 1997p. 479-480 en 502; Lewis 1969, p. 2721.

49 ‘The Law: Earl Warren’s Way: Is It Fair?’, *Time* 22 juli 1974.

50 Urofsky 2005; zie, voor de invloed op zijn strafrechtelijke uitspraken als Chief Justice, Schwartz 1997 p. 495.

51 White 1982, p. 131-132.

52 Brennan 1974, p. 2-3; White 1982, p. 218.

53 Lewis 1969, p. 2725.

54 Urofsky 2005, p. 1069-1070; Whitman 1974.

55 White 1982, p. 223-224 en 359-360; vgl. ook Levy 1972, p. 14-15.

56 B. Schwartz, *Super Chief. Earl Warren and his Supreme Court – A Judicial Biography*, New York/London: New York University Press 1983, p. 32.

57 Urofsky 2005, p. 1069; White 1982, p. 173 e.v.

58 Hoewel de verdeeldheid in andere uitspraken duidelijker is, vooral door scherp geformuleerde *dissenting opinions*; zie Levy 1972, p. 16.

59 Fortas 1974, p. 406.

60 Hierover vooral White 1982, p. 171 en 152.

61 White 1982, p. 171;

Schwartz 1997, p. 495; ‘The Law: Earl Warren’s Way: Is It Fair?’, *Time* 22 juli 1974; Abraham 1992, p. 259.

62 Vgl. Lewis 1969, p. 2722.

63 Brennan 1974, p. 2; Fortas 1974, p. 405; White 1982, p. 180.

64 Schwartz 1997, p. 479; Lewis 1969, p. 2723.

benoemd was, had hij te maken met rechters die ideologisch gezien volstrekt andere ideeën hadden dan hij.⁵⁶ Vooral rechters Frankfurter en Jackson, maar later ook een rechter als Harlan, verkozen een positie van rechterlijke terughoudendheid en waren sterk gekant tegen het activisme en de morele benadering van Warren. Met Frankfurter had Warren dan ook een moeizame verhouding.⁵⁷

Toch lukte het Warren om de belangrijkste uitspraken van dit *Supreme Court* steeds unaniem te laten zijn.⁵⁸ Soms is dat wel omschreven als een vorm van magie of als een wonder,⁵⁹ maar ook hier ligt de verklaring wellicht in de carrière en persoonlijkheid van Warren zelf.⁶⁰ Als openbaar aanklager was hij gewend aan een leidinggevende rol en als gouverneur was hij bedreven geraakt in het met elkaar verenigen van tegengestelde standpunten. Zijn integriteit, kalmte en rustige gezag waren persoonskenmerken die Eisenhower ertoe brachten om hem te nomineren en die bijzonder effectief bleken te zijn, net als zijn gerichtheid op compromissen en zijn pragmatisme.⁶¹ Zijn sociale rechtvaardigheid en morele waarden pasten goed in de tijdgeest, waardoor hij anderen gemakkelijker kon overtuigen.⁶² Warren gebruikte de managementbevoegdheden die een *Chief Justice* toekomen (zoals het uitzetten van de te schrijven opinies, het vaststellen van de agenda, het verdelen van ondersteunende taken) daarbij bijzonder handig en effectief.⁶⁴ En, misschien niet onbelangrijk, Warren was een imposante man om te zien, lang en met een fors postuur – alleen al daardoor straalde hij gezag uit.⁶⁴ De typering *super Chief* werd hem dan ook niet voor niets door zijn *brethren* toegekend.⁶⁵

Het lukte Warren om de belangrijkste uitspraken van dit *Supreme Court* steeds unaniem te laten zijn

Wellicht kon Warren juist door zijn leiderschapskwaliteiten zo'n grote betekenis hebben voor de centrale uitspraken van het *Warren Court*.⁶⁶ Een minstens zo belangrijke verklaring is echter dat het *Supreme Court*, na een eerste paar verdeelde jaren met rechters als Frankfurter en Jackson, al snel van samenstelling veranderde. In de loop van de jaren raakte het *Supreme Court* gevuld met een groot aantal uitstekende, progressief denkende rechters. Aanvankelijk waren dit vooral

Douglas, Black en Brennan (ook wel 'Warren's theoretician and technician' genoemd, omdat hij vaak in staat was om de ideeën van Warren theoretisch te onderbouwen),⁶⁷ maar later ook Stewart, Goldberg, Fortas en Marshall (de advocaat die *Brown v. Board of Education* voor het Supreme Court had gebracht en de eerste Afro-Amerikaanse rechter in het Supreme Court).⁶⁸ Deze rechters vormden de zogenaamde 'Warren majority' en slaagden er (ondanks soms scherpe *dissenting opinions* van hun ideologische tegenstrevers) regelmatig in om de inhoudelijke ideeën over grondrechten en gelijkwaardigheid tot constitutionele norm te verheffen.⁶⁹ Warren was aanvoerder van dit gezelschap, en zonder hem was het *Supreme Court* ongetwijfeld minder effectief geweest.⁷⁰ Het valt echter te betwijfelen of de rechtspraak van het *Supreme Court* net zo verstrekkend en betekenisvol was geweest met Warren, maar zonder deze specifieke samenstelling.⁷¹

Met 'zijn' *Supreme Court* maakte Warren het abstracte begrip 'rechtvaardigheid' concreet, door het te vertalen naar tal van individuele rechten en aanspraken voor iedereen

4 Slot

Al met al is het niet gemakkelijk om Earl Warren te typeren en zijn precieze invloed op het *Supreme Court* te bevatten. Evenmin is het eenvoudig om een objectief oordeel te vellen over de rechtspraak van het *Warren Court*. Misschien heeft Lewis gelijk waar hij schrijft dat 'Earl Warren was the closest thing the United States has had to a Platonic Guardian, dispensing law from a throne without any sensed limits of power except what was seen as the good of society'.⁷² De terechte kritiek op het *Warren Court* luidt dat het soms wel erg politiek getinte, sterk rechtsvormende uitspraken heeft gedaan en daardoor de grenzen van zijn constitutionele taakstelling ver te buiten is gegaan.⁷³ Het is risicovol om op sterk morele gronden recht te spreken. Voor degenen die het met de keuzen van Warren en zijn *Supreme Court* niet eens zijn, zijn die keuzen moeilijk te verkroppen als daaraan geen heel overtuigende juridische redenering ten grondslag ligt.⁷⁴ Tegelijkertijd

65 De typering is afkomstig van Justice Douglas; zie Fortas 1974, p. 406.

66 Vgl. A. Cox, 'Chief Justice Earl Warren', 83 *Harvard Law Review* 1 (1969), p. 4.

67 Urofsky 2005, p. 1069; zie ook White 1982, p. 185. Dit blijkt ook wel uit een ander beroemd citaat van president Eisenhower. Weer eens gevraagd of hij fouten had gemaakt gedurende zijn presidentschap, antwoordde hij: 'Yes, two, and they are both sitting on the Supreme Court', waarbij hij vanzelfsprekend verwees naar Warren en Brennan (Abraham 1992, p. 266).

68 A.F. Westin, 'When the Public Judges the Court', in: L.W. Levy (red.), *The Supreme Court Under Earl Warren*, New York: Quadrangle Books 1972, p. 55-77, p. 59.

69 Whitman 1974. Dat dit een zeer progressieve samenstelling was, blijkt ook uit de score op de zogenaamde 'Baum-index', een methode om het ideologische gedrag van rechters te meten; vrijwel alle rechters uit het Warren Court in de periode 1967-1969 scoren zeer liberaal op deze index, op Harlan en (in mindere mate) White na. Zie L. Epstein & J.F. Kobylka, *The Supreme Court & Legal Change*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press 1992, p. 14.

70 Whitman 1974.

71 Fortas 1974, p. 407; J.W. Bishop, Jr., 'The Warren Court Is Not Likely to Be Overruled', in: L.W. Levy (red.), *The Supreme Court Under Earl Warren*, New York: Quadrangle Books 1972, p. 93-107, p. 95-96.

72 Lewis 1969, p. 2726.

73 Vgl. Bickel 1972, p. 220.

74 Vgl. White 1982, p. 365.

lijkt Warren de juiste man op het juiste moment te zijn geweest. Het geluk was dat zijn opvattingen en imperatieven in het algemeen écht lagen in de lijn van rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid. Bovendien zijn veel van de uitspraken van het *Warren Court* geschreven door rechters die de kunst van het juridisch overtuigend en doorwrocht argumenteren en motiveren wel degelijk verstonden.

Het resultaat mocht en mag er zijn. Met 'zijn' *Supreme Court* maakte Warren het abstracte begrip 'rechtvaardigheid' concreet, door het te vertalen naar tal van individuele

rechten en aanspraken voor iedereen. Uiteindelijk werden deze beslissingen geaccepteerd en ingepast in het Amerikaanse constitutionele en politieke systeem. Hoe hij dat precies voor elkaar kreeg mag een raadsel blijven. Belangrijk is echter dat in zijn succes een les besloten lijkt te liggen voor rechters: Warrens kernvraag 'is this fair?' moet steeds worden gesteld. Of, zoals *Justice Fortas* stelde: 'Warren was a constant reminder that the task of a judge is always to seek the truth – the essential constitutional and human values at stake'.⁷⁵

75 Fortas 1974, p. 411.
